

Dünya xalqlarının, dövlətlərinin, bütünlükəndə başçılıyotın tarixinə bənzərsiz dünyəvi siyasi sadim, SSRİ kimi nəhəng dövlətin rəhbərlərindən biri olaraq bu dövlətə rəhbərlik etməyə layiq olan, dünyaya siyasetinə, dünyadada gedən ictimai-siyasi proseslərə təsir etmə bacarığına malik olan və bu proseslərin demokratikliyə hüquqi, dünyoviy dövlət quruculuğunun öündə gedən, yüksək diplomatik, siyasi təsəkkürə malik olan yüksək savada, biliyi, idarəetmə bacarığına malik olan və bu keyfiyyətlərinə görə da erməniləriş. Qorbaçovun təşkilatlılığı ilə qısqanğız zaməndə vəzifəsinən üzənlaşdırıldılaraq istefaya gəndərilən Heydar Əliyev həyatının siyasi təziqləri və mənəviyə repressioni illərindən (1987-1990) hayatiñ təhlükə altında qoyaraq çox çatış bir səraidoit Moskvada yaşadıgi illərdə da xalqımızla, dünyaya əlaqələndirilən türk dövlətlərinə, Türk dünyası ilə birgə olmasına, həmrəy olmasına, xalqımızın dərdinə şərki olmasına bir daha öz siyasi, mənəviyə dəstəyi ilə nümayis etdirmisdır.

Müdrük, uzaqqorın siyasi xadimi Heydər Əliyev evvelki illərin davamı olaraq bu günlümüz, geleceyimizdən, Azərbaycanın iqtiyası, siyasi münəsibətlərinin müstəqilliyinə qovuşması üçün Azərbaycanın gelecek tərəqqisine nail olmaq üçün müasir, müstəqil dövlətçilik tariximizdə çox böyük həmimiyət kəsb edən, Azərbaycanın xalqçılarını, xalqımıza qarşı yönəldilmiş antimilli siyasetə, erməni xəribatçılarına, işğalına, soyqırımı, deportasiya siyasetlərinə qarşı xarici ölkələrdə mübarəzinin önündə gələn, dünyə azərbaycanlılarının təşkilatlanmasını həyata keçirən diaspora, lobbiçilik fealiyyətinin əsaslaşdırılmışlığını təməlini qoymusdur.

Bir qədər tarixi faktlara müraciət etəkşək tam əminiylə deyiblər ki, həmçinin Heydər Əliyev uzaqqrəngi və əməkçiyyatçı olaraq diasporə sahəsində tələb tez bir zamanda yeni-yeni uğurla imza atmaq üçün, eyni zamanda müasir, müsteqil dövlətimiz üçün yüksək intellektli dünyaya xalqlarının mənəniyyətini, dilini öyrənmək və əməkin xalqlar, dövlətlər arasından Azərbaycanın tanıtmaq, xalqımızın mənəniyyətini tanıtmaq və s. Məqsədlər üçün SSRİ-nin ayrı-ayrı respublikalarının universitetlərinə, institutlarına təhsil almaq üçün 1970-1987-ci illarda hər il yüzlərlə tələbələr göndərmək, SSRİ rəhbərlerindən mənzili olaraq xarici ölkələrə səfərləri təşviq etmək, Azərbaycanıqları qadim etmək, Azərbaycanın iqtisadi əsası quradıqdan sonra söz açmaqla, diaspora faliyyətinizin təmləmini, əsaslı şəhərin çətin totalitarist kommunist rejimi əsasında qurub yaratmışdır.

Müdrik rəhbərimiz çox böyük zəqorunlıklı 1970-1987-ci illərə lən başlayaraq xarici ölkələrdə for- malaşdırıldıq baza üzündə böyük siyasi ustalıqla işləyərək-xarıcdən- rəsasayan, təhsil alan tələbələrimizi adıhd məqsəd atrafında cəmləşdirək xalqımızın problemlərinin həllindən yaxındınlığından istirak etmək, sovet rejiminin çürük siyasetinin sonunun puç olmasına, bu rejimin tez-tez zamanda dağılmışa doğru getirəsinə, xalqımızı sovet rejiminin tülümündən xilas edərək tez bir zamananda müstəqilliyinə qoşusmasına nail olmanın vacibliyini qeyd et- təməkkəle 1988-ci illərden başlayaraq fəal fəaliyyətini davam etdirək diasporamızın təşkilatlanması, fə- al fəaliyyət göstərməsi üçün ilk olaraq Moskvada "Azerbaiyan cəmiyyəti" adlı təşkilat yaratmışdır.

Baxmayaraq ki, 1987-ci ilin oktyabr plenürmündən sonra, yəni bütün vəzifələrindən azad edildikdən sonra ona külliyyə informasiya vəstələrində, televiziya programlarında, qəzetlərdə, külliylə tədbirlərde çıxış etmək siyasi büro torşosundan, Qorbaçovun planlarına uyğun olaraq qədəvadət edilmişdi, ancak Heyder Əliyev heç bir qadağanın, təqibdən cəkməməyərək həyatının en ağır günündəndə diasporamızın yaradılmışlığı üçün çox böyük eziyyət çəkib. Onun istəfəsindən iki həftə sonra akademik Aqambekyan 1987-ci il noyabrın 14-də Fransanın "Humanité" qəzeti təqdimatında Qorbaçovun dəstəyi ilə müsbət şəhəri verib bildirib ki, "Dağılıq Qarabağ" Azərbaycandan alımaqda Ermenistana birləşdirilməlidir.

Heydər Əliyev Aqambekyanı bu avantürist, riyakar, anti Azərbaycan çıxışına əsaslandırılmış cavab verərək onun fikirlərinin əsassız olduğunu, Azərbaycanın ərazi bütöv-

Heydər Əliyev diaspora, lobbiçilik hərəkatının əsaslarını qoyub

lüğünün pozulmasına, xalqımızın milli maraqlarına zidd olan bir adım kimi təqib etmişdir. Ermənilər, erməni lobbiyinin anti Azərbaycan tebliğatlarına qarşı koskin münasibətini bildirib. 1988-ci illərdən başlayaraq Dağlıq Qarabağdan, Ermənistən Sovet Socialist Respublikasında-Qəri Azərbaycan torpaqlarından, ərazilərindən, kənd, rayon və şəhərlərindən azərbaycanlıların sovet rəhbərliyinin dəstəyi ilə emrənlər tərafından soyqırıma, deportasiyaya, tecavüze, işgala məruz qalaraq kütləvi şəkilde köçürülmələrinin, qacqınca, kökçünə cəvirlərek dədə-baba torpaqlarından çıxarılmalara qarşı diaspora fəaliyyətində istifadə edərək etirazını bildirmişdir.

Ulu öndər Sovetlər İttifaqında gedən siyasi, iqtisadi prosesləri, milli siyaset sahəsində həyata keçirilən tədbirlərinin təhlili edərək siyasi qiymət verərək sovet dövlətinin, sovet camiiyyətinin, dövlət üşü-idarələrinin 1985-ci il-dən başlayaraq "perestroika" adı altında Qorbaçovun və onun komandasının həyata keçirdiyi riyakar, avantürist siyasetinin nəticəsi olaraq bütün sahələrdə buraxılım ciddi, kobud və bağışlanmaz səhəvlər ucbatından dağılmağa doğrul gedərək, bir bir zamanda milli siyasetdə buraxılım nöqsanlarının nəticəsi olaraq Alma-Atada, Tbilisidə, Fərqanadə, Bakıda, Baltikyanı respublikalarda və s. şəhərlərdə milli, dini zəminda bəzərmiş hadisələrin, siyasi və iqtisadi böhranın, qüsurlu xarici siyasetin, sosial npartlayışın nəticə etibarı ilə sovet dövlətinin dağılması ilə nəticələnəcəyini, kommunist partiyasının həkimiyətdən getməsi ilə, dünya sosializm sisteminiñ dağılması ilə nəticələnəcəyini uzaqqörəntliklə bildirəmisdir.

1987-ci ilin son aylarindan baslayaraq Dağlıq Qarabağın ermənilər tərəfindən işgalinə hazırlıq prosesi getdiyi vaxtlardan bu məsolənin qarşısının alınması istiqamətində respublika rəhbərliyində olan şəxslərin mövqelərini, Qorbaçovun mövqeyini kaskin tənqid edirdi.

1988-ci ilin mart ayında Sov.İKP MK-nin, SSRİ Nazirlər Sovetinin Dağılıq Qarabağın sosial-iqtisadi inkişaf üçün verilən qərarı və bu qərarın verilməsinə imza atan, razılıq verən şəxslərə, həmin ilin iyul ayında isə SSRİ Ali Soveti Rayosat Heyeti-nin sessiyasında Dağılıq Qarabağ məsələsi müzakirə edilərkən Azərbaycan deputatları ilə Ermonistan deputatlarının eyni hüquqda sessiya-
da iştirak etməyəcək və qərar-

da iştirak etmelerine karşı koşın mövkeyini bildirmiştir. Karabağda SSRİ Ali Sovetinin, Mörközi Komitenin xüsusi idarə etmə komitəsinin erməniporost Volskinin rohbörlüyü ilə təşkil edilməsine qarşı çıxmışdır.

Ümumiyyətə, Heydər Əliyev həyatının ən çatın dövrlərindən ən əsası 1987-1990-ci illardır. Moskva vaxtlarında SSRİ-də və müttəfiq respublikalarla, o cümlədən Sovet rəhbərliyinin Azərbaycana və onun xalqına qarşı həyata keçirdiyini bir hər məsələyə böyük diqqətlə yanaşmışdır. Səriştəsiz qabiliyyətə, ermənipərəst təlxək, siyasi təfəkkürü, dünyaya görüşü olmayan, ermənilərin maraqlarını uyğun olaraq horəkötür edən Ə.Vəzirovun 1988-ci ildə rəhbər təyin edilməsinə qarşı çıxmışdır. Ə.Vəzirovun höqiqitlə ermənilərin, Azərbaycana arşı olan planlarını yerinə yetirmək üçün

Azərbaycan rəhbərliyinə gotirilməsini səbüt edən faktlar respublikamızda gedən proseslər fonunda artıq öz təsdiqini tapşmasının faktlarının dili ilə təsdiq etdi. Qarabağda veziyətin ermənilerin xeyrinə dayışması, Ermenistandan soydaşlarımızın deportasiyasının süretildiriləlməsi, qaćın və məcburi köçkünlərin küləvə hal alması, respublikada rəhbərlikdə, iqisadiyyatda böhranlı veziyət yaranması, sünii şəkilde milli, dini zəmində qarsıdurmanın dərinleşməsi, ölkədə sabitliyin, təhlükəsilizliyin pozulması, xalqın belə bir saatda müstəqilliyyə meyl göstərməsinin qarşısını almaq məqsədi ilə emənilerin planlarının tərkib hissəsi olun, xalqımızın müstəqiliyi meyllərini meyhətək, Qarabağ məsesi-

ni ermənilərin xeyrinə həll etmək, xalqımızı qorxutmaq, erməniləri isə daha da şirnəktdirmək məqsədilə 1990-ci ilin yanvarında Bakı şəhərində planlı və məqsədli şəkildə azərbaycanlılarla qarşı soyqırımı cinayəti törətmək üçün qoşun yeridilməsinə və bu soyqırımlın, faciənin acı natürlüklərinə keşkin etirazını bildirmiş və bu məqsədələrə dayanətlə çıxış etmiş, SSRİ rəhbərliyini keşkin təntiqdən etmək, xalqımıza qarşı yönəldilmiş 20 yanvar soyqırımı, faciə-

sini SSRİ xalqları ve dünya xalqları, dövlətləri qarşısında sovet rejiminin mövcudluğu şəraitində ona çıxış etmək, müraciət etmək, hələdən gedən proseslərə münasib ol bildirmək qadağan edilməsinə baxılmayaq, həyatını təhlükədə qarşısında qoysaq, o zaman çətin siyasi təziqlərlə üz-üzə dayanmış oğlu İlham Əliyevə və "Azerbaiyan" camiyiyyəti üzvülləri ilə birlikdə Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələrək kəskin bayanatla çıxış edərək Qorbaçov hakimiyyətini, Azərbaycan rəhbərliyini kəskin tənqid etmiş, xalqımızı baş sağlığı vermiş, xalqımızla hemşəri olduğunu bildirmiş, günahkarların cozaqlanırılması təlob etmişdir. Bəlo bir bayanatla çıxış etmək böyük cəsarət təlob edirdi. Baxmayaraq ki, Qorbaçovun və onun ətrafında olan ermənilərin təşkilatçılığı ilə Heydər Əliyevə qarşı qarayaxma kompaniyası aparılırdı, mərkəzi komitanın organı olan "pravdi", "İzvestiya" və s. mərkəzi qəzetlərdə və Azərbaycanda "Komunist", "Bakinski raboçi" və s. qəzetlərdə onun siyasiyyət dövri kəskin şəkildə tənqid edilirdi, coxlu sayıda şikayət arızaları yazıclarq Moskvağı göndərilirdi. O, çox böyük cəsarətə havatını xalqının və

Yazıcı, eserlerinde, həqiqiyət kəsişməsi, yə-
lunda təhlükə altında qoyaraq boyan-
natla çıxış etmişdir, 20 yanvar soyqırı-
mına hüquq, siyasi qiymət veril-
məsinə tövbə etmişdir.

Müdrik rəhbərümüz çıxışında,
bayatından qeyd etmişdir ki,
"Əziz hövətənlərim, xanımlar
və conablar!

Bildiğiniz kimi, uzun iller Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi, SSRİ Nazırılar Soveti sadrının birinci müavini vəzifələrində işləmiş, Sov. İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü olmuşam. Geniş infarkt keçirmişim. Kostolimiyən olağadər iki ildən artıqdır ki, pensiyadayam. Azərbaycanı tərk etdiyim 1982-ci ilin dekabrından keçən müddətdə bər gün ilki defədir ki, Azərbaycan SSR-in Moskvadakı daimi nümayəndəliyinin astanasına qədəm qoyuram. Mon baş vermiş hadisələr haqqında dünən xəbor tutmuşam və təbiidlər ki, bə hadisəyə laqeyd

Lebhafteilik

hesab ediyorum ki, meseleleri siyasi cehetden temizlemek, xalqla mükalimeye girmek için elverişli imkanlar olmuşdur. Lakin onlardan şemserî istifade edilmemişdir. Nehayet, 19-dan 20- no keçen gecə sovet ordusunun, SSRİ DİN-in büyük kontingenti Bakı şəhərinde yerdilimisdir. Noticasi işsiz qabağındadır. Bunu törendiyi facieler hamımıza məlumdur.

Bəs qərət qəbul etmiş adam-ların hərəkətini siyasi qəbahət sayıram. Bəlli, kobud siyasi sohv buraxılmışdır. Onlar, sadəcə olaraq, respublikadakı əsl vəziyyəti qiymətləndirə bilməmiş, Azərbaycan xalqının psixologiyasını anlamamış, əhalinin müxtəlif təbəqələri ilə əlaqələri zəiflətmişlər. Onlar, görünür, bu işlərin belə ağır faciaya çevriləcəyini avvalodon düşünülmüşlər.

Bütün bunlar qabaqcadañ nəzərə alınmış, və waxtında vacib, zəruri tədbirlər qəbul edilməli idi. Ordunun yerdənilmiş, güñahsız adamlar helak olmuşlar. Yeri gelmişkən deyim ki, ölenlər arasında herbi qulluqçuların olması haqqında da məlumatlar daxil olur. Sual olunur: ölkənin ali dövlət, partiya rəhbərliyinin sehv qərarı ucundan, olmayan qıyanı ya tutmaq adı ilə Azerbaycana qonda-

Azərbaycana kənddən böyük ordu kontingenti yerdilimdir. Respublikada neçə ordu birləşməsinin olduğu mənə yaxşı bellidir. Azərbaycanda kifayat qədər -4-cü, Xəzər Hərbi Dəniz Donanması, desant qoşunlarının diviziyası, Hava Hücumundan Müdafiə Qoşunları, DİNin daxili qoşun birləşmələri vardır. Oraya eləvə qoşun yeritmək nəyə lazımdır? Əger belə zorurət var idisə, orada yerləşən hərbi hissələrlə də istifadə etmək olardı. Belə qərarqəbul edən Azərbaycan rəhbərliyi, hamudan avvel işsə bərkayaqlı Azərbaycanın qoyub qaçmış Vəzirov öz xalqı qarşısında məsliyyət daşımışdır. Ölkənin ali siyasi rəhbərliyinə yanlış məlumat verənələr de məsuliyəti daşımalarıdır.

Zənnimə, oikənin ail siyasi rəhbərliyinə vəziyyəti baradə vaxtında kifayət qədər düzgün, dəqiq, obyektiv informasiyalar çatdırılmışdır. Rəhbərlik çəşqinliğə salındığından belə qərar qəbul etmişdir. Qırğın tö-

rədənələrin hamısı ləyiçinçə cəzalan-
dırılmışdır."

Müdrük, uzaqgörən siyasi xadim Heydər Əliyevin bir tarixi çıxışı, bə-
yanatı bütün dünyayı, Sovetlər İttifa-
qını sirkələdi. Bu çıxış bird aha tes-
diq etdi ki, Heydər Əliyev həqiqətən
mənşəsi siyasi xadimdir. Heyatının
tehlükə qarşısında qoymaq kəskin si-
yasi təziqlərə, repressiyalara məhəl-
qoymayaraq öz dogma xalqının
problemlərini dünya xalqlarına və
dövlətlərinə çatdırmaq üçün, M.Qor-
baçovun çürük antimili siyasetinin
riyakar, avanturist addımlarının neti-
cisi olaraq milli respublikalarla, o
cümələden Azərbaycanda tərətdiyi
cinayətləri kəskin şəkildə təqnid et-
məkələ müasir, müstəqil dövlətçilik
tariximizdə Azərbaycan həqiqətləri-
ni dünyaya çatdırmaqla məqsəl olan
Azərbaycan diasporasının əsaslarını
yaratmışdır. Ulu önder Heydər Əli-
yev prezidentlik fəaliyyəti dövründə
Moskvada yaşamış, İsləməsi, rep-
ressiya səraittində yaşadığı illerin
əhəmiyyəti barəsində danışarkan
qeyd etmişdir ki, "Mon Moskvada on
il yaşamışam. Nə çar Rusiyası, Sovet
Rusiyası dövründə, nə də Sovet İm-

periayı dövründe imperiyada on yüksək vəzifədə heç bir azərbaycanlı müsləmən olmamışdır. Yalnız mon ilk azərbaycanlı müsləmən olaraq Sovet İmparatorluğu kimi bir dövlətdə on yüksək vəzifədə olmuşam, imperiyanın rəhbərlərindən biri olaraq çotin de olsa Azərbaycanı və onun xalqını Kremlin saraylarına qaldırımişam. Və buna görə de özümü çox xoşbəxt edirəm" və s. fəlsəfi fikirlərini söylemişdir.

üçün çok büyük siyaset hayatı ke-
çirmesini, işler görmesini tarixi
faktlar əsasında təsdiq
edir, iləmildən də ha-
yatının mənəvi repres-
siya, siyasi taziqlər
dövründə də (yəni
1987-1990-ci illərdə).

Damir QURBANLI

